

Садовская В.С., Асембаева Ш.Д*., Туреханов Қ.Е.
педагогика ғ.д., профессор МӨММУ, Москва, РФ
магистр аға оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан
аға оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан
**ҚАЗІРГІ ЗАМАНАУИ ТҰРҒЫДА МӘДЕНИ -
ТЫНЫҒУ ҚЫЗМЕТІНІҢ ФУНКЦИЯЛАРЫ ЖӘНЕ ӘДІСТЕМЕЛІК КЕҢЕС –
МӘДЕНИ – ТЫНЫҒУ МЕКЕМЕЛЕРІН ҰЖЫМДЫҚ
БАСҚАРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ**

Автор корреспондент: sholpi1975@mail.ru

Түйін: Бұл мақалада әдістемелік орталықтардың басшылары, жетекші мамандары үшін әдістемелік басқару, олардың қызметтік нұсаулықтары мен функционалдық міндеттері бойынша күнделікті негізгі жасалатын жұмыстары мәдени - тынығу жұмысының сапасы мен нәтижелілігі, сондай - ақ мәдени - тынығу мекемелері қызметінің барлық бағыттар бойынша жетілдірілуі клуб мекемелерін ұйымдастыру - әдістемелік басқару жұмысының барлық бағыттары қалай іске асырылатындығы қарастырылған. Әдістемелік орталық ретінде АМУ төмендегідей негізгі функцияларды атқара отырып, аудандағы мәдени - тынығу мекемелерін басқаруды жүзеге асырады. Зерттеу функциясы, педагогикалық функция, ақпараттық функция, ұйымдастыру функциясы сияқты әдістемелік қамтудың барлық аталған функциялары өзара тығыз байланысты: оның бірін іске асырудың нәтижелілігі екінші бірін тиімді пайдаланумен тығыз байланысты екені анықталған.

Бұл мақалада әдістемелік жұмыстың құрылымына ерекше тоқталған. Клуб меңгерушілерінің, әдіскерлердің, көркемдік жетекшілердің т.б. мамандардың технологиялық жұмысын ұйымдастырушы құрылым әдістемелік Кеңес болып табылатындығы көрсетілген. Бұл РДК-ның коллегиялық (ұжымдық) органы, кәсіби мотивациясын, мамандардың әдістемелік мәдениетін жоғарлатуға ықпал етуші, сондай-ақ шығармашылық потенциалын дамытушы құрылым деп қарастырылған. АМУ мен оның әдістемелік кабинетінің ұйымдастыру - әдістемелік қызметі деңгейін жоғары шығармашылық дәрежеде көрсетуге зор мүмкіндік беретіндігі айқындалған.

Кілт сөздер: Шығармашылық, мәдениет, әдістеме, мекеме, қоғам, маман, қызмет, жұмыс.

Кіріспе. Әдістемелік орталықтардың басшылары, жетекші мамандары үшін әдістемелік басқару, бұл - олардың қызметтік нұсаулықтары мен функционалдық міндеттері бойынша күнделікті негізгі жұмысы. Әдіскерлер шығармашылық тұлғалар тәрізді ұйымдастыру-әдістемелік жұмыспен кәсіби шұғылданады. Ең алдымен олар мәдени - тынығу қызметкерлері мен қоғамдық белсенділердің әдістемелік дайындығы деңгейін жоғарылату және дамытуға бағытталған жұмыстарды жүргізуге міндетті. Бұқаралық - саяси және мәдени - тынығу жұмысының сапасы мен нәтижелілігі, сондай - ақ мәдени - тынығу мекемелері қызметінің барлық бағыттар бойынша жетілдірілуі осы мәселенің шешілуіне байланысты. Клуб мекемелерін ұйымдастыру - әдістемелік басқару жұмысының барлық бағыттары осы мақсатқа бағындырылуы тиіс [1]

Теориялық талдау. Әдістемелік орталық ретінде АМУ төмендегідей негізгі функцияларды атқара отырып, аудандағы мәдени - тынығу мекемелерін басқаруды жүзеге асырады:

1. Зерттеу функциясы –

- а) жұмыс тәжірибесін талдау, жинақтау, жаңа, озат тәжірибені іздестіруді;
- б) тәжірибелік жұмысты жүргізу, жаңа тәжірибені және нұсқаулардың тиімділігін тексеруді;
- в) озат тәжірибені және ғылым жетістіктерін тәжірибеге ендіруді;
- г) зерттеу жұмысының нәтижесі бойынша материалдарды, кеңестерді, әдістемелік ұсыныстарды дайындауды жүзеге асыруды қарастырады.

2. Педагогикалық функция -

а) мәдени - тынығу мекемелерінің қызметкерлері мен қоғамдық белсенділерді, мекеменің, ұйымның, кәсіпорынның мәдени белсенділерін оқыту мен тәрбиелеуді ұйымдастыру арқылы;

б) қызметкерлердің өзін - өзі тәрбиелеуі мен өзін - өзі қалыптастыруына ықпал ету арқылы жүзеге асырылады.

3. Ақпараттық функция -

- а) анықтамалық және библиографиялық жұмыстар;
- б) ақпараттық - анықтамалық материалдарды дайындау және шығару жұмыстары арқылы жүзеге асырылады.

4. Ұйымдастыру функциясы, ол -

а) жоғары тұрған және өзге де ұйымдар мен мекемелер тарапынан әдістемелік қамтуды жетілдіру мәселелерін дайындауда;

б) әдістемелік Кеңес пен әдістемелік топтардың (комиссия және т.б.) жұмысында, уақытша қоғамдық және тұрақты әдістемелік органдарды құруда;

в) мекеме қызметкерлерін, қоғамдық белсенділерді және мәдени белсенділерді оқытуды ұйымдастыру түрлері жүйесін құруда;

г) МТМ-нің әдістемелік қыметін әдістемелік бақылауды жетілдіруде;

д) әдістемелік қызметтердің есеп беруі мен есепке алуын жетілдіруде;

е) клуб мекемелерінің әдістемелік қызметінің өзге де әдістемелік органдармен, орталықтармен және т.б. сыртқы байланысын нығайтуда;

ж) ұйымдастыру жұмысын іске асырумен байланысты әдістемелік материалдарды дайындауда жүзеге асырылады.

Әдістемелік қамтудың барлық аталған функциялары өзара тығыз байланысты: оның бірін іске асырудың нәтижелілігі екінші бірін тиімді пайдаланумен тығыз байланысты.

Әдістемелік жұмыстың құрылымы. Клуб меңгерушілерінің, әдіскерлердің, көркемдік жетекшілердің т.б. мамандардың технологиялық жұмысын ұйымдастырушы құрылым әдістемелік Кеңес болып табылады. Бұл РДК-ның коллегиялық (ұжымдық) органы, кәсіби мотивациясын, мамандардың әдістемелік мәдениетін жоғарлатуға ықпал етуші, сондай-ақ шығармашылық потенциалын дамытушы құрылым [2]

АМУ мен оның әдістемелік кабинетінің ұйымдастыру - әдістемелік қызметі деңгейін жоғары шығармашылық дәрежеде көрсетуге **әдістемелік Кеңес** жұмысын дұрыс ұйымдастыру зор мүмкіндік береді.

АМУ-нің әдістемелік Кеңесі - бұл іскерлік қоғамдық орган және оны мәдениет бөлімінің меңгерушісі немесе АМУ-нің директоры құрады.

Оның сандық құрамы әртүрлі. Кейбір АМУ-де **әдістемелік Кеңес құрамы** 5 адамнан тұрса, келесілерінде 11 адамнан, үшіншілерінде 17 адамнан тұрады. Кейбір жерлерде әдістемелік Кеңестің төрағасы болып кабинет меңгерушісі сайланады немесе әдістемелік қамтудың жауапты бөлігін қоғамдық бастамамен тәжірибелі маман басқарады. Әдістемелік Кеңес іс жүргізу, әдістемелік жұмысты есепке алу және ұйымдастыру жұмысын жүргізумен айналысатын тұлға ретінде хатшыны бекітеді [3]

АМУ-ндегі барлық ұйымдастыру - әдістемелік жұмысты әдістемелік Кеңес үйлестіреді, ол секторлар мен топтарға бөлінеді. Сектордың немесе топтың жетекшісі және сектор мүшелері әдістемелік кеңестің мүшелері болып табылады.

ӘДІСТЕМЕЛІК КЕҢЕСТІҢ ҚҰРЫЛЫМЫ

№1 нұсқа

Бірінші топ сценарийлерді, сценарийлік жоспарларды, әдістемелік, нұсқаулық және өзге де материалдарды өңдеумен айналысады.

Екінші топ әдістемелік кабинет шығарған барлық нұсқаулық - әдістемелік материалдарды редакциялау және түзетумен айналысады.

Үшінші топ түрлі мамандардан тұрады және олар іс- шараны дайындау және өткізу барысында, сондай - ақ кеңеске мұқтаж аудандағы мәдениет қызметкерлеріне топтық және жеке, ауызша және жазбаша кеңестер береді.

Төртінші топ мәдени - тынығу жұмысын жақсарту және белсендіру мақсатында откізілген іс - шаралардың сапасы мен тиімділігін тексереді.

Бесінші топ бұқаралық - саяси және мәдени - тынығу іс-шараларын өткізу барысында түрлі техникалық және аудио - визуальді құралдарды пайдаланады, аудандағы мәдениет қызметкерлеріне МТЖ-ның техникалық құралдарын пайдалануда практикалық және әдістемелік көмек береді.

ӘДІСТЕМЕЛІК КЕҢЕСТІҢ ҚҰРЫЛЫМЫ

№2 нұсқа

ӘДІСТЕМЕЛІК КЕҢЕС ТӨРАҒАСЫ
ТӨРАҒАНЫҢ ОРЫНБАСАРЫ
КЕҢЕС ХАТШЫСЫ
ХАЛЫҚ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ ЖӘНЕ МӘДЕНИ – ТЫНЫҒУ ЖҰМЫСЫНЫҢ ӘДІСТЕМЕСІ МЕН СОЦИОЛОГИЯСЫ СЕКТОРЫ
ӘДІСТЕМЕЛІК ЖҰМЫС СЕКТОРЫ
ОҚУ - ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫ СЕКТОРЫ
АҚПАРАТТЫҚ - АНЫҚТАМАЛЫҚ ЖҰМЫС
МӘДЕНИ -ТЫНЫҒУ ЖҰМЫСЫНЫҢ КӨРНЕКІ ЖӘНЕ ТЕХНИКАЛЫҚ ҚҰРАЛДАРЫ СЕКТОРЫ

Халық шығармашылығы және мәдени – тынығу жұмысының әдістемесі мен социологиясы секторы халық шығармашылығы және мәдени - тынығу жұмысы мәселелері бойынша тәжірибелік - эксперименттік және социологиялық зерттеу жұмыстарын жүргізеді, тұрғындардың идеялық – тәрбиелік жұмысы бойынша МТМ - гі озат тәжірибені, тұрғындардың түрлі әлеуметтік - демографиялық топтарының бос уақыт және демалысты ұйымдастыру саласындағы сұраныстары мен қызығушылықтарын зерттейді, осы мәселелер бойынша әдістемелік нұқсаулықтар дайындайды, көркемөнер шығармашылығы ұжымдарымен бірлесе отырып фольклорды жинақтау және зерттеу жұмысын жүргізеді [4]

Әдістемелік жұмыс секторы мәдени-тынығу мекемелерін басқаруды жетілдіру мәселелерімен айналысады:

- ауылдық және жылжымалы клуб мекемелерінің жұмысын жетілдіру;
- аудандағы және барлық ведомстволардағы МТМ-н әдістемелік қамту;
- директивті органдар, облыстық мәдениет басқармасы, ОМ және ХШО шешімдерін орындалуын бақылау, ғылыми және әдістемелік ұсыныстардың ендірілуін, ауыл тұрғындарына мәдени қызмет көрсету жағдайын бақылау;
- ауылдық клуб мекемелерінің экономикасы, жұмысын жоспарлау, есепке алу және есеп беру мәселелері [5]

Оқу - тәрбие жұмысы секторы аудандағы мәдениет қызметкерлерінің кәсіби біліктіліктерін жоғарылату жұмыстарымен айналысады:

- тұрғылықты жерлерде мәдени - тынығу қызметкерлерін іріктеу, дайындау және орнықтыру тәжірибесін жинақтау және тарату;
- әдістемелік күндер, мәдениет қызметкерлері күндерін, озат тәжірибе мектебін, шығармашылық зертханалар, тұрақты жұмыс жасайтын аудандық семинарлар, ғылыми - практикалық конференциялар т.б. ұйымдастырады және өткізді.

Ақпараттық - анықтама секторы мәдени - тынығу жұмысы, халық шығармашылығы, озат

тәжірибе мәселелері бойынша ақпаратты, репертуарлық және ғылыми - әдістемелік материалдарды жинақтау, өңдеу, сақтау, талдау және тарату жұмыстарын жүргізеді:

- аудандағы мәдени - тынығу мекемелеріне ақпараттық қызмет көрсету, яғни ауылдық клуб мекемелеріне репертуарлық және әдістемелік материалдарды іріктеуге көмек көрсету;
- жазбаша және ауызша, топтық және жеке кеңестер, әдістемелік көмектер ұйымдастыру және өткізу.

Мәдени - тынығу жұмысының көрнекі және техникалық құралдары секторы ауылдық клуб мекемелерін, онда өткізілген түрлі іс - шараларды, әдістемелік кабинеттер мен бұрыштарды көркем - безендіру, МТМ -дегі мәдени - тынығу және саяси - көпшілік жұмыстарында техникалық құралдарды пайдалану мәселелерін қарастырады:

- оқу - әдістемелік және көрнекі құралдарды (слайдтар, видеофильмдер, клуб плакаттары және т.б.) жасау, МТМ-нде техникалық құралдарды пайдалануда әдістемелік көмек көрсету;
- ауыл клубтары мен ондағы әдістемелік кабинеттерді, бұрыштарды көркем безендіру конкурстарын өткізу.

Көрсетілген әрбір сектор қажеттілігіне қарай әдістемелік комиссия немесе топ құруға құқылы[6]

АМУ әдістемелік Кеңесі ұйымдастыру - әдістемелік жұмыстардың жоспарын бекітеді, өткізілген семинарлар, кеңестер және концерттік қойылымдардың нәтижелерін талдайды, озат тәжірибені жинақтау, әдістемелік және практикалық көмек көрсету т.б. мәселелерді қарастырады. Әдістемелік Кеңес құрамына АМУ-нің директоры, әдіскерлер, бірнеше тәжірибелі мәдениет қызметкерлері және қоғамдық белсенділер кіреді. Кеңесті ресми түрде мәдениет бөлімінің меңгерушісі басқарады, кейде оның жұмысын көбіне АМУ-нің директорының өзі жүргізуі мүмкін. Кеңес айына бір рет мәжіліс өткізеді. Оның жоспарына ауылдық мәдениет мекемелері тәлімгерлерінің жұмысын қорытындылау, алдағы мерзімге әдістемелік Кеңес жұмысының жоспарын бекіту мәселелері кіреді:

Ақпан

- Қазақстан Республикасының Тәуелсіздік күнін қарсы алуға арналған әдістемелік ұсыныстар мен бағдарларды талқылау және бекіту.
- «Мәдениет қызметкерлері күні» мерекесінің сценарийін талқылау және бекіту.

Сәуір

- «Клуб мекемелерінің көктемгі дала жағдайындағы жұмысы», «Ата - аналар мен балалар демалысы» күнін ұйымдастыру шаралары бойынша әдістемелік ұсыныстар мен бағдарларды талқылау және бекіту.

-ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауын жүзеге асыру бойынша клуб жұмыстары.

- аудандағы клуб мекемелеріндегі әуесқой бірлестіктердің жұмыс тәжірибесі туралы.

Маусым

- «Нарықтық экономика жағдайындағы жастар» атты ауызша журналды ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсыныстар мен бағдарларды талқылау және бекіту.

- Аудандық мәдениет үйі, ауылдық мәдениет үйі балалар секторларының жұмыс тәжірибесі.

- Ауыл тұрғындарының саяси тәрбиесін қалыптастыру бойынша озат тәжірибе базасын ұйымдастыруда ауылдық мәдениет үйінің директоры мен тәлімгерлердің ролі.

- Ауылдық мәдениет үйі әдістемелік кабинетінің жұмысын ұйымдастыруға практикалық көмек көрсету.

- Демалыс күндері ауылдық мәдениет үйінің жұмысын тексеру мақсатындағы рейдке қатысу. Алынған материалды қорытындылау.

- Ауылдық мәдениет үйінде әдістемелік күндерді өткізу жоспары.

- қорытындылау, ұсыныстар жасау.

-клуб кештері конкурсының I кезеңін қорытындылау.

Әдебиеттер тізімі:

1 Абишев М.А., Багов И.Т. Организация системы методического руководства культурой и художественным творчеством. Шымкент, ЮКГУ, 2005г.

2 Абишев М.А., Багов И.Т. Методическое руководство самодеятельным художественным творчеством. Чимкент, ОНМЦ НТ и КПП, 1989г.

3 Багов И.Т., Абишев М.А. Методическая деятельность межсоюзных Домов, Дворцов культуры и ОМДСТ. Чимкент, ОМДСТ, 1989г.

4 Багов И.Т. Методический кабинет РДК – организационно-методический центр народного творчества и культурно-просветительной работы. Чимкент, ОНМЦ НТ и КТР, 1988г.

5 Багов И.Т., Уалиханова А. Мәдени-тынығу жұмысын әдістемелік қамту. Оқулық. Шымкент: М.Әуезов атындағы ОҚМУ, 2015. 270б.

6 Каргин А.С. Воспитательная работа в самодеятельном художественном коллективе. М.: Просвещение, 1984,188с.

Аннотация: В данной статье для руководителей, ведущих специалистов методических центров, их должностных инструкций и функциональных обязанностей ежедневно проводится основная работа по качеству и результативности культурно - досуговой работы, а также совершенствованию деятельности культурно - досуговых учреждений по всем направлениям, как реализуются все направления организационно - методической работы клубных учреждений. СДК как методический центр осуществляет управление культурно-досуговыми учреждениями района, выполняя следующие основные функции: Все перечисленные функции методического обеспечения, такие как исследовательская функция, педагогическая функция, информационная функция, организационная функция, тесно взаимосвязаны: установлено, что результативность реализации одной из них неразрывно связана с эффективным использованием другой. В данной статье особое внимание уделено структуре методической работы. Заведующих клубами, методистов, художественных руководителей. Методический совет СДК является деловым общественным органом и создается заведующим отделом культуры или директором СДК. В некоторых местах председателем методического совета избирается заведующий кабинетом или ответственную часть методического обеспечения возглавляет опытный специалист с общественной инициативой. Методический совет утверждает секретаря в качестве лица, занимающегося ведением делопроизводства, учета и организации методической работы.

Ключевые слова: Творчество, культура, методика, учреждение, общество, специалист, деятельность, работа.

Abstract: In this article, for managers, leading specialists of methodological centers, their job descriptions and functional responsibilities, the main work is carried out daily on the quality and effectiveness of cultural and leisure work, as well as improving the activities of cultural and leisure institutions in all areas, as all areas of organizational and methodological work of club institutions are implemented. KFOR as a methodological center manages the cultural and leisure institutions of the district, performing the following main functions: All the listed functions of methodological support, such as research function, pedagogical function, information function, organizational function, are closely interrelated: it is established that the effectiveness of the implementation of one of them is inextricably linked with the effective use of the other. In this article, special attention is paid to the structure of the methodological work. Club managers, methodologists, and art directors. Methodological advice.

In some places, the head of the Cabinet is elected as the chairman of the methodological Council, or the responsible part of the methodological support is headed by an experienced specialist on public initiative.

Keywords: Creativity, culture, methodology, institution, society, specialist, activity, work.